

Vándorlások Erdély felé.

IV.

(Mikép szerepel a drák? — Vaskoh és hámore. — Gyáriparunk pangásának okai. — Gyalog-kirándulás. — Kimp. — A Baisóra, Tauz, Grásdu és a római bányák. — Biró mint tolvaj. — A szokodoli barlang és zuhatag.)

A belényesi lapályon e vidék ritkasága, a burgonya is megterem, sőt ezzel Várad környékét is ellátja.

Belényestől Rézbánya és Vaskoh-felé már sűrűbben érik egymást a falvak, melyek már most tisztán oláh nevek, mint: *Uzesty*, *Dragonyesd*, *Szudrics*, *Zavojeny*, s közülük több igen-igen régi eredetű római vagy dák telep lehet, mint például *Dragonyesd*, melytől *Dragon* dák fejedelemtől, de lehetséges, hogy *Drák* = *sárkány*, vagy *ördög* román szótól kölcsönzé nevét. Itt a helységek neve eredetének nyomozása régi okiratok hiányában igen bajos, s legtöbb esetben csak a kombinációnak, még többen pedig a sejtésnek van helye. — Feltűnő, hogy az oláhsági helységek, egyes dülök, csárdák, erdőrészek, hegyek s patakok elnevezésében a *drák* nagyon sokszor szerepel; így *Dragomir*, *Regina Drakuluj*, csárda *Drakuluj* stb.

Végre a verzári fenlapály s a kinepi és brikenyi hegyek közt egy szelid lejtőn leereszkedve, megpillantók vándorlásaink célját, a *Barest* csinos helységtől csak egy patak által elválasztott *Vaskoh* mezővároskát.

A város azelőtt, midőn a szolgabírói járás székhelye volt, sokkal élénkebb lehetett, bár festői voltát most sem lehet tőle megtagadni. — Utczáit szerte kanyargó, elágazó, magában a városban több szigetet képező csörgő hegyi folyócska szeldesi át, mely örökös zugása s morájával andalítólag hat a kedélyre, meg sem emlitve a vízi malmok örökös kelepelését s a vashámor melódikus kalapácsolását. E változatos hangokban, kivált midőn abba még az ormokon legeltető pásztorok tilinkója, havasi kürtje, dudája s a templom Avé-ra csendülő harangja is beleszólal, ritka zenészi életet fog találni a nagy városok monoton szümfóniái vagy tánczdarabjaitól megcsömörlött fül.

Az utazás által törődött testünket kipihentetve s felfrissítve a püspökségi udvarbíró ur vendégszerető házában, prókátor barátom mentorsága alatt legelőször is az uradalmi *vashámort* tekintők meg, melynek jelenlegi bérlője Fliehr István, — ki a vasércz felolvasztása, s annak felkalapáltatása mellett vasöntéssel, sör- és szeszgyárral is bír, miknek kezelését egy felügyelővel viszi.

Gyár-, mezei- s kézműiparunk virágzásának tagadhatatlanul főkélléke a hazai vashámorok virágzása, hogy az ezekben előállított szerszámok s gépek az eddig jobbadán messze külföldről hozott hasonló czikkével kiállhassák a versenyt mind minőségükre, mind árukra nézve.

Hazánkat a természet pazar kézzel áldotta meg; a gyáriparhoz szükséges kellékekben, s kivált a vastermelésben bármely európai országgal versenyezhetne. S mégis miért vagyunk ebben is oly hátra, annyira hátra, hogy hazánknak egyik Európaszerte csodált műremeke, a budapesti lánchíd is külföldi anyagokból jött létre? — Ily kérdések után legtöbbször fel szoktunk sóhajtani, de ritkán elmélkedni, s legritkábban szilárd határozattal a tetthez látni.

A vaskohi hámore jelenleg nagyon pangó állapotban van, pedig nagyszerű jövőjéhez egyéb nem kívántathatnék, mint az, hogy vagy az uradalom kezelné, (mire ideiglenes birtokos, milyen egy püspök, saját kára nélkül nem vállalkozik), vagy oly bérlő venné át, ki kellő tőkével rendelkezhetik, hogy a feldolgozott árukat a munka folytathatása végett ne kénytelenitessék az első ajánlott áron eladni; hogy a munkálatokhoz szükséges nyers anyagokat: érczet, szenet a kellő időben s mennyiségben beszerezhesse; hogy a szükséges épületeket, vízvezetékeket, gőz- s egyéb gépeket felállithassa, s legfőképen, hogy gyára elégséges erővel bírván, létesithesse a czélszerű munkafelosztást, hogy felhasználhasson minden percet, — (mert, kivált gyári munkálatoknál, az idő drágább a pénznél) — s így minél több s minél olcsóbb jó árut termelhesse.

Azonban a gyáriparunkat csirájában előlő kilenczvenkilencz ok közül, a legelső a *tőkepénz hiánya!* Így a többi okot elő sem kell sorolnunk.

Több példán tapasztaltuk mégis fájdalommal, hogy a hol a *nervus rerum*, t. i. a pénz meg is volna, nagyobb szerű vállalat még sem sikerülhet a kellő *szakismeret* és *életrevalóság* hiányában!

Mindenekelőtt vetközzünk ki ázsiai rosz szokásunkból, s ne legyen számunkra a kalendáriumban egyetlen Szent Heverdel-nap

sem; legyünk életrevalók! Természetes jó eszünket már a külföld is elismeri, szerezzünk tehát egyben vagy másban alapos szakismeretet, s a vállalatoktól ne ijesszük el magunkat magunkcsinálta rémek által; hanem vágjunk nekik magyar bátorsággal, s a hol nem győzhet az egyes, ott „*Vállat a vállhoz, s a nap alatt nincs, ki legyőzze a sziklafalat.*“

Azaz: hol a vállalatok kiviteléhez nem találkoznak egyes tőkepénzesek, vállat a vállhoz vetve, részvényes társulatok útján alakítsunk tőkéket, s megszünt azonnal a gyáriparunkat elnyomó kilenczvenkilencz ok leghatalmasbika. — E huszáros bravour után a többi okot földeríteni aztán már csak bakadolog.

Efféle észlelődések közt gyalog-sétát tevénk a város fölött emelkedő mészkősziklás ormokra, honnan a fellegekben úszó bihari és rézaljai havasoknak a nap végsugarai által aranyhegyekké varázsolt képét megtekintve, szirthasadékból szirthasadékba jutva, halálig fáradtan, lépni sem bírva, majdnem négy kézláb baktattam tréfás utitársam mellett barátságos tanyánkra, nem kis bámulására a tilinkó szó mellett legelésző szakálos kecskéknek, melyek között ez egyszer csakugyan Nabukodonozorrá váltam.

Mint egykori peleskei nótáriusnak, lehetne eszem, de valójában nagyon bolondul tevék, midőn havasi kirándulásaimra lábat kinzó nyalka kordoványcsizmát húztam vala. Hiúságomat majdnem azzal kellett megbűnhödnöm, hogy már most szuszogó oláh bocskorba buvjam; — de e szégyentől mégis megőriztenek a kegyes egek!

Másnap F. J. erdész ur barátságos kalauzolása mellett, pisztolyokkal felfegyverkezve, egy, élelmiszereket magával hozó summár kíséretében, szelid fajtájú mokány paripákon neki indultunk a környék bebarangolásának.

A nap teljes pompájában pillantott elő az aradi bérczek ormairól s bár juniús közepe felé járt az idő, e zord éghajlat alatt fel kellett húznunk téli bekecseinket s az alól csodálnunk a természet fönséges szépségét.

Utunk néhol kopár, itt-ott törpe tövisbokrokkal benőtt hegyeken vitt keresztül, hol a ló patkója minden lépten nyomon egyegy elmállott szirtdarabba ütődik, mikor az okos állat zergegüességgel szökdécsel tova. Egyegy kiváló csucsra érve, a fáradtság miatt rövid, szuszogó lélekzetet vevő paripáinkat megpihentetjük, egy csodálkozó pillantást vetünk az elhagyott, s mindig más arcot öltő tájra, letekintünk a csucsnak még ismeretlen oldalán, s hajborzasztó mélységet veszünk észre, melybe csak egy keskeny, felhőszakadások által mosott, sikamlós sziklalépcsőzet vezet lefelé.

Ily helyeken már lóháton sem lehet menni. Egy botlás, egy félrelépés és állat s ember alaktalan tömeggé zuzva gördül le a mélységbe . . .

Paripáinkról tehát leszállunk, s csempészekként egyik a másika után, szótalanul, minden követ, melyre léptünk, megvizsgálva, a kantárszárát zablójánál megmarkolva ereszkedünk le a kráterbe.

Valóban, e méstartalmu hegyek mélyedései nem *völgyek*; e szó nem fejezi ki az azokról fogalmat. Valóságos tölcseralaku süpedések ezek, alattuk messze szétágazó barlangokkal, miket a természet több ezredéves működése képezett, melyeknek belsejébe belépve, egy egészen új világ látománya tárul szemünk elé.

A kráter tulsó oldalán felmászva, valami hegyoldal szűk ösvényére jutunk; jobbról meredeken felkapaszkodó sziklafalak, hasadékaikban ezernyi havasi virággal, bársony mohával, kapaszkodó folyondárok, — sovány életű bokrokkal, s egészen fenn, mintegy az eget érve, széleskaru lombos bükkökkel, miknek galyai közt mintegy kóborlásunkat gunyolva, füttyöngete a fekete rigó.

Balra az ösvényt nem vadrózsa- vagy kökénybokrok, miknek boldogabb éghajlat a hazájuk, hanem a medvék tanyája, mogyoró-bozót szegélyzi. Sűrű levelei közt nyilást veszünk észre, s lepillantunk. Száz öles mélység mosolygó feneké pillant ránk vissza! A csábitó, de veszélyes mosolyra megborzadunk s tovább sietünk, bárha a tulsó orom rengetegében pajkos kötekedésével a kakuk is marasztgat.

Sokszoros felkapaszkodás és leereszkedés után egy két nyomorult viskót pillantunk meg. Félóra mulva a képzelhető legnagyobb vadonban, kopár szirtek közt ismét néhány nyomorult kunyhó tűnik a szem elé. Köztük van kettő, melynek fala valaha meszet is látott; ez az egyik meg a másik pópa lakása. Valamivel lejjebb egy sövény, a ház nem látszik miatta, hanem a kapubálya nyra megfordítva felragasztott plakátról gyanítjuk, hogy ez a

biró és helység háza. Fönnt egy faalkotmány látható, — ez a templom. Ismét egy óráig sziriai kopár hegyek közt haladva, itt-ott még egypár, az előbbiekhez hasonló emberi hajlékot pillantunk meg, melyekre ama vízi állatnak, a *hódnak* gunyhója megvető kicsinyléssel tekintene le.

Ezek összesége, ha ugyan meg van jelölve valamely térképen, (lucus a non lucendo!) *Kimp*-róna nevet visel. Nem tudom, ki nevezte el e helységet, de a ki tette, örökre fenmaradó szatira szerzője.

Kimpen tul már sokkal kellemesebb a vidék. Egy darabig még ugyan itt is vannak kopár szirtes hegyek, melyek a leggazdagabb s változatos színű márványerekkel bővelkednek, de azután az ösvény kellemes bükkerdőkbe vezet.

Források hiányában meg-megújuló szomjuságunkat magunkkal hozott borral csillapítók, s így valóban örvendettünk, midőn végre a hálókint egymásba fonódó gyökereken átvergődve, a rengeteg közepén egy erdőnyílásra, az ugynevezett *Baisóra*-vasbányákhoz értünk, hol a véletlen különös kalandban részesített.

Alig bukkanunk ki az erdősélen, midőn két embert kosarakkal megrakott lovaikkal a velünk szemben levő sűrűbe látunk futamodni, mit a helyet s viszonyokat ismerő erdész észrevéve, pillanat alatt leszállt lováról, azt átadja a summárnak, s kezében pisztollyal a futamodók után iramodik, s a sűrűben könnyen hatolhatván előre gyalog, az egyik móczot két lovával együtt elfogja.

A lovak hátikosarai meg voltak töltve a bányákban lerakott vasérczczel, mit a most épen nem igen őrzött helyről elhordani, s az aradmegyei hámorokban eladni nem annyira igazságosnak, mint jövedelmezőnek hívék delinquenseink.

Igen jellemző, hogy az elfogott tolvaj épen a b-i biró, s azon helyen a legtehetősebb gazda.

Erdész barátunk az egyik lovat kiadta, a másikat azonban mint corpus delictit megtartotta, minek legjobban summárunk örült, hogy ezentul nem kellend gyalog kísérnie.

A baisyai bányák igen gazdag vasércz-tartalmuak s kevés munka után is bőven fizetnek, hátrányukra azonban az szolgál, hogy minden járt uttól távol fekvé, az ércz elszállításáa ugy a vas-kohi, mint az aradmegyei hámorokba nagy költséggel történik.

Az itteni bányákat a váradi l. sz. püspökség Waldstein gróf s Rosshorn angol mivelletik s pedig *vájának* (Schacht) szerint; a régiebb *aknák* (Stohl) beomoltak. Ezen *vájának* kut alakban függélyesen mindaddig ásatnak, míg a felbugyogó viz nem hátráltatja a munkát, vagy az ércz rozszabb minősége nem fizeti ki a munkát. Némely *vájna* jelentékeny mélységű, melybe a munkás csigára erősített kötélén ereszkedik le, kezében szerszáma- és gyertyájával, hol a kivájt érczczel megtöltvén a kosarat, azt felülről ugyanazon kötélén vontatják fel. A beomlás meggátlására fahasábokkal falaztatnak körül az ily *vájának*, szájuk pedig gyenge karfával védetik.

A bányamunkások, kik az ércz rozsdájától ugy néznek ki, mint a vörös indiánok, — e vidéki oláhokból kerülnek ki, s napszámukon kívül a bányatulajdonostól a munkához szükséges világítószer s a löport ingyen kapják. A munkálatok rendszeren pénteken este megszűnnek.

Ebédünket a b-i biró magavédelmének hallgatása mellett jóétvágygyal elköltve, tovább indultunk.

Ki emésztetlenségben sinlik, annak bizton ajánlhatom a bihari havasokbani kalandozást, mert gyenge gyomrom daczára bámulva tapasztaltam magamon, hogy ezen éleslegű vidéken annyit birtam enni, mint négy tót kaszás.

A *Tauz* nevű vasbányák szintén a legmélyebb erdőségben fekszenek, ezek is jobbadán *vájának*. Innen jó darab földön mindenütt az érczkutatók földhányásaira, turásaira akadtunk, mert bár az egész hegy vastartalma, a miveletek csak ott történnek, hol az ércz legkevesebb vegyülékkel jő elő. Egy négyszögöl vaskő e helyről kiolvasztatván, mintegy 25—30 mázsa jó minőségű érczet ad.

A *Grázdu* nevű akna régi római bányák helyén csak most fedeztetett fel, s kezdetik mivelletni. Ez csekély emelkedéssel egyenes irányban ásatik. A vas ónnal vegyesen jő benne elő, s végzetlen gazdagon fizet. — A bányá nyilásától jobbra alig néhány ölnyire egy üreg vehető észre, mely a római bányák belsejébe vezet. Nem lévén velünk fáklyák, az ide történő, veszélylyel járó bemenetelt elhalasztottuk.

Egészen ellenkező irányban kerülve, egymásra dőlt százados bükkek közt előre hatolva visszamentünk *Baisórára*, melynek egyik

része Bihar, a másik Aradmegyében fekszik. Nem messze vannak ide az aradmegyei hévvizü *monyásza*i fürdők.

Most már lovas summárunk kalauzolására hagyva magunkat, *Kimp* alatt jobbra térve, leereszkedtünk a *szokodoli* völgybe, mely egyik oldalról kőszirtes, másiktól meneteles hegyek által öveztetik. Földe vasas, égényes, s oly veres, mint a legfinomabb spanyolviasz, a legtöbb helyen annyira kopár, hogy fűszál sem terem meg rajta s csak ott mivelletik a szokodoliak által, hová a szomszéd erdőkből évezredek óta hordva a szél a lehullott fáleveleket, némi televényt képezett. Sokszor megtörténik azonban, hogy este kerekedik egy felhőszakadás, s másnap a gazda szántó- vagy tengeriföldjének nyomát sem találja meg, mert a rohanó viz a termőföld-hártyát magával ragadta.

Erős okom van hinni, mikép e vidéken évek óta nem fordult meg kaputos ember, — maga a pápa is szürben, gatyában járván, — mert a mint egy szántóföld mellett elhaladtunk, egy három-négy éves gyermek kegyetlenül visított. Anyja rákiáltott: „Ahol jönnek ni a drákok, — az ördögök!“ — A kis moczkó ránk mereszté szemét, egyszerre elnémult s ijedten bujt anyjának katrinczjáa mögé.

És e népnek van' költészete! Zenéje fájó érzéseknek, természetes vadságnak tükre, — hü képe egész életének.

Alig hagytuk el az imént említett tréfás történet színhelyét, s füleinket kellemes, de bús hangok érinték. A hegyoldalban, ökrei mellett heverészve ama nemzeti dalt játszotta czimpolyáján valami szerelmes legény, melynek szívzaggató voltát Salamon bűvös hegedűje után már átalán ismerjük.

A völgyön hegyi patak rohan keresztül, irányát egyenesen a szirtfalú hegynek vive. Hová lesz e patak, merre talál ki utat a bérczkatlanból?

A patak folyását követve, felséges természeti tüneményhez jutunk! Ez a *szokodoli barlang*.

A barlang előterme mintegy 80—100 lábnyi hosszú s négy-szer oly széles lehet; boltozata roppant magasságban emelkedik fejük fölött s az egyes lecsüngő barnazöld szirtetek minden pillanatban lezuhanással fenyegetnek.

Szája előtt szirt-csoportozatok emelkednek, mik egyszerre függélyesen a barlang fenekéig szakadnak le. A bő vizü patak ezen szirtetek közt, megmérhetlen esésü zuhatagot képezve, iszonyu tombolással rohan le, hol azután nyoma is elvész.

A szirt-csoportozatok keskeny üregein átbujva s egy-egy, alig egy lábnyi széles sziklaparkányról a másikra ereszkedve, a barlang előteremének mintegy ötödrészeig előre hatoltunk. Egy három láb széles, karzat nélküli, csiszolt, márványsimaságu erkélyfélére jutottunk, honnan a feneketlen mélységbe letekinteni, hajborzasztó és szédületes.

Nagy elővigyázattal lapultunk le a talajra, s ugy pillantottunk körül. A zuhatag egy darabig ezüst folyamként tünik elő, azután mindig homályosabbá válva, a sötétségben elenyészik a szem elől, mint valamely szellem, mely maga után csak felhőket hágy. Igen, az iszonyu esésében megtört víztömeg folytonos ködfelhőalakban száll fel a mélységből, mi ezen amugy is nagyszerű helynek valami misztikus tekintetet kölcsönöz.

A nép e helyet babonás félelemmel kerüli, s ezért, meg mivel minden népesebb helytől távol esik, e parátlan tünemény hazánkban nem igen ismeretes. A hozzáférhetés fáradságos és életveszélylyel járó, de a küzdés dija nagyszerű.

Szokodoli barlang.

A barlang mélységét kötelekkel akarták megtudni, azonban sikertelenül, s a beleereszkedésre is találkozott vállalkozó, de nem találván feneket, vissza kellett ezt huzni.

Arra nézve is sokan törték a fejüket, vajjon a hegyek belsejében hová lesz a patak? Ezt megtudandók, egy ruczát, meg egy ludat bocsátottak le a zuhatagon. A lud nyom nélkül eltűnt, a rucza hullája azonban a helytől harmadfél órányira, a *Vaskoh* fölött sziklából előtörő patakka jött ki. E bővizű patak tehát, mely vaskohi előtünésénél azonnal malmot hajt, mily nagyszerű, a természetből csodálatosan alkotott csatornán folyhat a roppant hegyek belsejében!

Jeltadandó a tovább indulásra, F. erdész ur vak töltéssel lövést ejtett pisztolyból, mi oly bömbölést okozott, mint valami huszonnégy fontos ágyu. Az erős légnymás a lőpor füstjét pillanat alatt kiszorította a barlangból.

A főbarlang ivboltozatos óriási kapuja fölött jobbra még egy embermagasságu nyílás is látszik, mely több felé ágazó, hol tágasbódó, hol szűkölő folyósokba vezet. Ha sejtésem nem csal, e folyósók összeköttetésben vannak a patak földalatti útjával, ezt azonban bizonyosan nem lehet megtudni, mert a messzebbre beható kutatásokat meggátolja a lángot is eloltó fojtós lég.

(Folytatasa következik.)

T Á R H Á Z.

Magyar szintársulat Budán.

Buda Pesthez egy parittyá-hajintás, s mégis társadalmi izgalom, fényűzés, izlés, művészet stb. tekintetében tengerek választották el soká egymástól. Buda gyakran tekintgetett hátra, Pest pedig haladt előre. Hol Mátyás a nagy király diadalt szerzett a magyar nyelvének, nem ritkán egy tizedszázadon ut magyar szintársulat sem működik. Molnár György szintársulat-igazgató, kinek neve a vidéki szingazgatók között első helyen említettik, ismét nevelé érdemeit, midőn jól rendezett társulatának a budai nyári szinkört 20 előadásra biztosítá, s előadásai sorozatát april 2-án Szigligeti „Pünkösdi királynő”-jével megkezdé.

Nagy számmal gyűltünk össze üdvözölni azon társulatot, mely királyi fészünk falai közé — mondhatni — visszabüvölte, az onnan egy negyedszázad óta száműzött magyar színészetet, a művészetnek azon legmagasb ágát, melynek mindenkor diszteni kellene ősi dicsőségünk történeti nevezetességű városaiban.

A Kölcsey *hymnusával* nyiták meg az előadást; mely ifju erővel, s nemes lelkesedéssel elénekelve, annyira elragadta a közönséget is, hogy kétszer kellett ismételniök, miután a társulat tagjai új erőt gyűjtöttek volna künn a mosolygó vidéken. Mintha megfürödtek volna a művészetnek örök ifjuságot kölcsönző forrásaiban, annyi könnyűséggel, annyi kedvvel, annyi erővel játszottak, hogy a legártatlanabb kedélyesség összefolyt a nézők és játszóik között, s minden sikerültebb részlet hangos elismerést, s viszhangot költött a nézőkben is. — Mindenki tudta szerepét, mindenki figyelmeztet a jelenetekre, a dallamok tisztán és kerekén énekeltek, a tánczok ügyesen és igazi magyar tüzzel lejtettek, s valahányszor változás következett, vagy a függöny legördült, a közönség mindannyiszor éljenekben s tapsokban nyilvánítá méltó elismerését.

A „Pünkösdi királynőben” különösen kitűntek: Molnár az igazgató emelkedettebb művészi játékával; *Együd*, ki a hetvenkedő uracs szerepébe gonddal gyakorolta be magát, s igen élvezhető részleteket nyújtott. Ajánlunk neki kissé több simaságot, mert noha a szinpadon eredetiségökben kell adni a szinműiró által teremtett egyéniségeket, de arra vigyáznunk kell, hogy a mimikai és plastikai szabályokat sértetlenül fentartsuk. — Molnár-nénak élénk, eleven játéka, csengő hangja, szerencsésen s megfelelőleg alkalmazott öltözete, itt is köztetszésben részesültek; a szépművészi *Szöklő Róza nyelvé*s szerepében szintén helyén volt. — *Szép-Mátray Laura* ma is kedves jelenség volt, s bárha szenvedő arca, s általában költőibb egyénisége, szerencsésebb alakot és egyéniséget nyújt a tragoediának, e vigabb szerepben is kedves egyéniséget adott, s legkisebbet sem rontott azon művészi rokonszenven, melylyel iránta régebben viseltetünk.

Mi a csoportozatokat, általában a berendezést illeti, Molnár ez alkalommal is eleget tett vidéki jó reputatiójának.

Molnár mint igazgató, s az igazgatása alatt álló jelen társulat, vagy annak tagjaihoz hasonló iskolázott, tanulni szerető, fiatal tagok Budán is megkedveltethetnék a magyar színészetet, annyival inkább, mert ős városunk közönségének egy része ez alkalommal is megmutatta, hogy kedvét lel e legnemesebb szórakozásban, mely mig egyrésztől összeköti az életet a művészzel, másrésztől nemes példákban tanít, lelkesít és emel, s igen nemes eszköz arra, hogy zengő nyelvünket megtanuljuk és megszeressük.

Molnár többször igazolta, miként a pártolást megérdemli, ő szakavatott egyéne szakának, s így egyedül rajtunk, a közönségen áll, Budán is felépíteni Thalia templomát, ajtót tárt a hivatott papoknak, s megkezdetni az áldozatokat, melyeknek magasra törekvő füstje éltető harmatkint hull vissza a nemzeti művelődés és nyelv itt-ott még meglehetősen parlag földjére. — *Erdőd.*

Irodalom és művészet.

+ Ráder Antal székesfehérvári könyvtáros aláírást nyit ily czimű, két-kötetes munkára: „Magyarország nádorai.” Irta Szomoróczy Sz. J. Megjelenik több arczképpel diszítve april végére. Ára 2 ft, mely csak a könyv átvétele után fizetendő.

+ (A gr. Karácsonyi-pályázat eredménye) apr. 2-án hirdettetett ki az Akadémia ülésében. A jutalom a „Vigjátéktárgy” czimű vigjátéknak lón odaítélve. Felbontatván a jeligés levélke, szerzőjeül Dobsa Lajos tünt ki.

+ (Zajzoni „Börtöndalok”) czimű költeményfüzére megjelent. Az egy-kötetnyi mű 213 lapra terjed. Engel és Mandello sajátja. Ára nincs kitévc.

+ Pfeifer Ferdinánd „Képcsoportozatok hazánk multjából” czimű három képcsoportozatra nyit előfizetést. Az első csoportozatot a Rákóczy-család arczképei, a másodikat a haza függetlenségeért elvérzett Zrinyi Péter, Nádasdy Tamás, Frangepán és Tattenbach, a harmadikat a Hunyady-család arczképei teendik. Az első lap már megjelent, a második e hó közepére, a harmadik május 15-re jelenik meg. Előfizetési ár mindahárom lapra 5 ft, egy lapra külön 2 ft.

+ Megjelent: „Székely-kürt, erdélyi regék, mondák, balladák és dalok Thaly Kálmántól.” Ajánlva van gr. Lázár Mórné szül. Barcsay Apollónia ő ngának. A 180 lapra terjedő s igen csinosan kiállított könyv ára 1 ft. 30 kr.

+ Megjelent: „Honvédek naplójegyzetei,” összegyűjté Korányi Viktor. Második javított kiadás. Az első kiadás, mint a czim táblán olvassuk, csaknem egészen rendőrileg legfoglaltatott. Emich Gusztáv tulajdona. Ára 1 ft.

— A „Honvédek könyvé”-nek első köteté a legérdekesebb hadjáratí adatok gazdag és változatos tárával, s Budavár ostromának rajzával rövid időn elhagyja a sajtót. Megemlitendő, hogy legelső előfizetője mind a 12 kötetre Weisz Bernát pesti nagykereskedő volt, ki az előfizetési díjhoz a pestmegyei honvédségélyző bizottmány számára külön még 50 ftot csatolt. Vajha minél többen követnék a hazafias példát. (Beküldetett.)

+ (Egy kis röpirat) jelent meg legközelebb ily czim alatt: „Gondolatok az 1848-dik évi IX., XI., XXIII. és XXIV-dik törvényczikkék értelmezése és alkalmazása köréből.” — *Egy községi képviselő.*

+ (A „Budapesti Szemle”) XXXVIII. és XXXIX. füzeté megjelent. Jeles tartalma következő: I. Az Anjouk és műveltségünk. Vass Józseftől. II. Olaszország újabb történetei. Második közlemény. Reuchlin nyomán, Jánosi Ferencztől. III. A középkori építészet. Második közlemény. Henszlmann Imrétől. IV. Pitt Vilmos. Macaulay hátrahagyott irataiból K. B. V. Magyar Tud. Akadémia. VI. Irodalmi szemle. — A jeles tudományos folyóiratra ujjolag figyelmeztetjük a közönséget. Az egész évi folyam 10 füzetből áll, előfizetési ára 10 ft, öt füzetre 6 ft. Az eddigi három évi folyamokból is kaphatók még teljes számú példányok, ugyanezen árért.

+ (Kempelen Győző), a „Szegedi Híradó” volt szerkesztője, mint értesülünk, egy új lapot fog megindítani „Tiszavidéki ujság” czim alatt.

+ (A „Szegedi Híradó”) ujjra megindult, még pedig, miután szerkesztője még nincs, a kiadó felelőssége alatt. Könnyűnek látszik most már a felelősség.

+ (A „Delejtü” szerkesztését) a képviselővé választott Pesty Frigyes helyett ideiglenesen Ötvevényi N. vette át.

+ (A „Pécsi Lapok”) szerkesztője Bánffy Simon képviselővé választatván, helyét ideiglenesen Bodó István töltendi be.

+ (Szokolay István „Törvényészeti és törvényhozási lapját”) az országgyűlés megnyitásától fogva napi lappá teszi. Előfizetési ára évnegyedédkint 3 ft.

+ (Lauka Gusztáv „Ördög naplója”) czimű új humoristikus lapjának mutatványszáma megjelent. Kiadják Engel és Mandello. Előfizetési ára fél-évre 3 ft.

+ (Ismét új humoristikus lap!) Ennek meg az lesz a czime, hogy „Fekete leves.” Szerkesztője a vitéz Bús Vitéz leend. Tehát „hátra van még a fekete leves.”

+ (Szokolay Viktor), a „Garabonczás diák” volt szerkesztője felhívja a lap előfizetőit, hogy az előfizetési pénzek visszaküldését ne nála, mint kinek azokhoz semmi köze, hanem a kiadó Werfer Károly csódtömögénél, illetőleg Rózsa közjegyző urnál-sürgessék.

+ (Macaulay beszéde a zsidók egyenjogóságáról) Fischer Lajos által fordítva s a kolozsvári izraelita magy. egylet által kiadva, magyar nyelven megjelent. Ára 30 kr.

+ (A pest-budai hangszegyleti zenede részéről) egy régi magyar stylben. zongorára készitendő lassu és friss magyar nótára kihirdetett pályázat következtében, a határidő lejártáig 9 pályamű érkezett be.

+ (A müegylet képtárlatában) jelenleg azon müvek vannak kiállitva, melyek a részvényesek közötti kisorolás végett megvétették. E képek száma 100, melyek közt 27 olajfestmény van 5229 ft értékben, a többi vízfestmény, metszvény és kőrajzolat. Az olajfestmények 3/4 részben hazai művészekből valók.